

Computerschaak (1999)

Rob van Son

Een grote hobby: schaakcomputers verzamelen! Interview met Hein Veldhuis

Op 20 februari 1999 ging ik op bezoek bij Hein Veldhuis in Tilburg. Hein, al jaren een trouw CSVN-lid, had mij namelijk uitgenodigd om eens een kijkje te komen nemen naar zijn grote verzameling schaakcomputers en schaakliteratuur.

Uit belangstelling had ik hem een paar weken eerder gebeld want ik wilde graag wat meer te weten komen over de geschiedenis van het computerschaak. Ooit heb ik zelf, in 1978, wel eens tegen een Chess Challenger 10 gespeeld, al was dat niet mijn eigen computer. Hoewel dat 21 jaar geleden is, zal ik die eerste krachtmeting met een schaakcomputer nooit vergeten.

Een blik in de vitrinekast van Hein Veldhuis ...

(foto: Luuk Hofman)

Toen ik bij Hein binnen stapte, kon ik mijn ogen nauwelijks geloven. Hij had al een paar prachtige antieke schaakcomputers op een grote tafel in de huiskamer speelklaar neergezet en een wedstrijdtabel gemaakt om uitslagen te noteren van partijen die we op die dag nog zouden gaan spelen met deze computers.

Voor mij leek het wel of de tijd even stil stond. Ik keerde weer terug in romantische sferen van de eerste schakende machines waarvan je mond open viel als ze een zet deden. Het gevoel van hoe het mogelijk was dat zoiets in godsnaam kon. De glans van hun fraaie uiterlijk, de venijnige piepjes, de houten of plastic schaakstukjes en een wirwar van adapterdraadjes, die het oude schakende vernuft van stroom moesten voorzien.

Op de tafel stonden de Chess Challenger 10 uit 1978, de Chess Challenger 7 en de Mephisto I uit 1979/80, de Morphy Edition en de Sensory Chess Challenger 9 uit 1981/82. Ook werd de tafel nog gesierd door de Mephisto II met het prachtige grote houten ESB 6000 bord uit 1982.

Maar dat was slechts een heel klein gedeelte van Hein's uitgebreide collectie schaakcomputers. In een kast lagen er nog tientallen opgeslagen evenals vele, keurig gerangschikte doosjes met schaakstukjes.

Alle doosjes waren voorzien van een etiket met daarop de naam van de computer waar ze bij hoorden. Ook alle adapters hadden een naamstickertje, zodat er geen verwarring kan ontstaan welke adapter bij welke schaakcomputer behoort.

En nog een kiekje van een 'rommelige vitrinekast' ...

(foto: Luuk Hofman)

Alvorens we overgingen tot het bedienen van het antiek, liet Hein me eerst nog een heleboel interessante literatuur zien over de begintijd van het computerschaak. Hij had alle nummers van Computerschaak, van het Duitse blad Computer Schach und Spiele en nog veel meer literatuur, waaronder enkele interessante oude boeken.

Bij het zien van zoveel moois wil de tijd nog wel eens te snel gaan, dus vroeg ik aan Hein of hij voor Computerschaak een paar vragen wilde beantwoorden. Dat deed hij maar al te graag dus we gingen er even goed voor zitten.

Hein, wanneer ben je met schaken begonnen en hoe oud was je?

Ik ben pas in 1985 begonnen met schaken. Ik was toen 27 jaar oud en leerde het van een oom die al langere tijd schaakte.

Ben je toen lid geworden van een schaakclub?

Ongeveer drie maanden nadat ik het leerde in 1985, ben ik lid geworden van de schaakclub Schavo, een samenvoeging van schaken en volt.

Wanneer begon eigenlijk je interesse voor computerschaak in het algemeen en schaakcomputers in het bijzonder?

Eigenlijk direct in 1985. Ik had altijd al belangstelling voor spel en computer. In die tijd bestond er een stratego-computerspel dat ik erg interessant vond. Ik kocht mijn eerste schaakcomputer, de Chess Challenger 10, in dat jaar bij een speelgoedzaak die heel toevallig geopend was tijdens het carnaval. Het was de enige, toen al overjarige, schaakcomputer die deze winkel ergens in een hoekje had staan. Ik mocht hem hebben voor 429 gulden terwijl hij een paar jaar daarvoor nog 699 gulden kostte.

Wanneer ben je lid geworden van de CSVN en hoe kwam je achter het bestaan van deze vereniging?

Nadat ik lid was geworden van schaakclub Schavo, kreeg ik ook het blad Schakend Nederland thuis gezonden. Jan Louwman schreef toen veel over schaakcomputers in dit blad en zodoende heb ik iets over de CSVN gelezen. Ik ben meteen lid van de CSVN geworden.

Wanneer ben je pas echt schaakcomputers gaan verzamelen en hoe is dat gekomen?

Mijn eerste schaakcomputer was dus de Chess Challenger 10 waar ik eerst absoluut niet van kon winnen. Pas na een paar maanden wist ik hem te verslaan. Helaas heb ik deze computer in 1988 aan m'n broer verkocht die hem nu nog steeds heeft. Mijn tweede schaakcomputer was de Mephisto Super Mondial die ik in 1987 aanschafte. Twee jaar later, in 1989, kocht ik de Mephisto München MM IV.

Het verzamelen begon eigenlijk pas in de jaren negentig. Ik leerde in 1990, via m'n toenmalige nieuwe baan, een collega kennen die meerdere oude schaakcomputers had. Hij deed er niet veel meer mee en daarom kon ik toen een paar exemplaren voor een zacht prijsje van hem overnemen.

Het echte moment voor mij om schaakcomputers te gaan verzamelen was in oktober 1991 op het Nederlands kampioenschap computerschaak te Utrecht. Hans van der Zijden stond daar met zijn schaakcomputerstand. Hij verkocht nieuwe en gebruikte schaakcomputers. Ik vond ze zo goedkoop dat ik er meteen vier heb gekocht.

De schaakcomputermarkt stond op instorten en de PC kwam eraan. Ik dacht: nu of nooit! Ik verzamelde eigenlijk alles wat ik tegen kwam. Via advertenties in de krant of via m'n collega van wie ik in 1994 gelukkig weer een Chess Challenger 10 voor slechts 200 gulden kon kopen. De eerste had ik aan mijn broer verkocht maar die wilde hem niet aan mij terug verkopen.

Tom Fürstenberg, destijds importeur van Fidelity Benelux BV, had vroeger een winkel, Fidelity Electronics, in de Almondestraat te Rotterdam. Zo heb ik Tom leren kennen en in februari 1995 kwam hij een keer bij me op bezoek met een aantal overjarige en inruilmodellen. Ik heb toen zeker zes computers van hem gekocht. Vorig jaar heb ik zelfs nog een aantal schaakcomputers van hem cadeau gekregen.

Hoeveel schaakcomputers heb je nu?

Zeker meer dan 60.

Wat is je meest favoriete schaakcomputer en waarom?

De Fidelity Chess Challenger 9 en de SciSys Turbo 16K omdat ze beide van mijn speelsterkte zijn, ± 1500 elo punten.

Speel je zelf tegen al deze computers of heb je nog een speciale voorkeur?

Ik speel af en toe nog wel eens een serieuze partij tegen ze. Vooral vind ik het leuk om dit te doen tegen de Morphy Edition Master Chess schaakcomputer van Applied Concepts uit 1981.

Je vertelde me dat je wel eens zo af en toe schaakcomputers naar je club meeneemt. Laat je dan meerdere mensen tegen je computers spelen? Hoe organiseer je dit?

In oktober 1987 heb ik, na toestemming van het bestuur van mijn schaakclub Schavo, een computerschaakavond georganiseerd waarbij verschillende schaakcomputers tegen elkaar moesten spelen. De leden namen hun eigen schaakcomputer mee. Hiervan heb ik verslag gedaan in het clubblad Schavo-nieuws.

NB: Schavo is een samenvoeging van schaken en Volt. De Volt-fabriek in Tilburg was vroeger een onderdeel van Philips. De schaakvereniging Schavo ontstond vanuit de Volt-fabriek en ging na enige jaren zelfstandig en onafhankelijk verder als schaakclub waar iedereen lid van kon worden.

Schaakcomputers van allerlei merken en uit alle windstreken van de wereld ...
(foto: Luuk Hofman)

Sinds 1995 organiseer ik jaarlijks een computerschaakavond op mijn club. Ik neem dan mijn eigen schaakcomputers mee en laat m'n clubgenoten er tegen spelen. Daarbij zijn soms wel 20 schaakcomputers betrokken! Het speeltempo is één uur voor de gehele partij, waarbij ik de speelsterkte van de computers aanpas aan de elo-rating van de mensen.

Degene die eerst operator is, mag na de partij ook de computer uitdagen. De andere speler wordt dan de operator. Ik loop langs de partijen om eventuele technische problemen op te lossen. De organisatie is een heel karwei, waar ik zeker een paar weken van tevoren al aan begin. Maar ook op de avond zelf is het instellen van de computers of het herstellen van operatorfouten een hele klus.

Iedere computer werkt weer net even anders en elke handleiding zit dus ook weer anders in elkaar. Toch is al dit werk zeker de moeite waard. De jaarlijkse computerschaakavond wordt door mijn clubgenoten zeer gewaardeerd en is een leuke variatie op het gewone schaakavondje. Bovendien wordt het computerschaak op een leuke en ontspannen manier onder de aandacht van de mensen gebracht.

Graag wil ik hierbij een oproep doen aan alle schaakcomputer-geïnteresseerden om contact met mij op te nemen als u een keer een computerschaakavond op uw club wilt organiseren. U kunt mij bereiken via mijn E-mailadres: heinveldhuis@home.nl.

Heb je nog de behoefte om de hedendaagse schaakcomputers aan te schaffen?

Dat wordt al een heel stuk minder. Ik heb er tenslotte al zoveel dat het wel een heel interessante computer moet zijn, wil ik hem nog aanschaffen. Vooral in Duitsland is er een levendige handel in tweedehands schaakcomputers.

Zoals bekend, heeft het PC-schaakprogramma de plek van de schaakcomputer grotendeels ingenomen. Wat vind je hiervan en heb je zelf schaakprogramma's?

Ik heb zelf het schaakprogramma Rebel. Toch spreken echte schaakcomputers mij veel meer aan. Je wilt toch hout voelen. Ik krijg dan meer het gevoel tegen een computer te spelen. Dit gevoel heb ik niet als ik tegen een schaakprogramma op de PC speel.

Het wegvallen van het Aegontoernooi was een bittere teleurstelling voor computerschaakliefhebbers. Hoe heb jij dit ervaren en kun je misschien nog een tip geven hoe we weer een leuk mens-computertoernooi zouden kunnen organiseren?

Het wegvallen van het Aegontoernooi was voor mij een zwarte dag in de geschiedenis van het computerschaak. Op clubniveau denk ik dat er zeker leuke mens-computertoernooien gespeeld zouden kunnen worden. Zoals ik dit al jaarlijks op m'n club doe, denk ik dat vele andere clubs daar ook interesse in zouden hebben. Echter door onwetendheid gebeurt dit maar heel weinig.

Wat vindt je van het CSVN-blad Computerschaak?

Sommige artikelen vind ik wel aardig. Er moet volgens mij meer gevarieerdheid in het blad komen. Breng eens wat curiosa, matopgaven of eindspelen. Het lijkt mij leuk als er wat meer over de nostalgie van de schaakcomputer geschreven wordt. Ook zou ik graag willen dat er meer schaakcomputerpartijen gepubliceerd worden in plaats van alleen maar partijen van schaakprogramma's. Roep de leden op om ook hun eigen computerschaakverhalen op te schrijven en in te sturen. Doe eens iets anders dan iedere keer het diagram van de maand.

Hoe zie je de toekomst voor het computerschaak in het algemeen en de CSVN in het bijzonder?

Programmeurs zullen gedwongen worden om meer samen te gaan werken. Zie bijvoorbeeld Chessbase met Fritz en Millennium 2000. Er blijven volgens mij nog maar een stuk of vier à vijf schaakprogramma's over.

Het ledental van de CSVN zal steeds kleiner worden in de komende jaren. Ik denk enerzijds doordat de romantiek van het computerschaak grotendeels verdwenen is, maar anderzijds ook doordat de CSVN veel te weinig vernieuwende activiteiten onderneemt. Als de CSVN in de nabije toekomst een te passieve houding blijft aannemen, zal de belangstelling voor het computerschaak in een nog sneller tempo afnemen en welk CSVN-lid wil dit nu eigenlijk?

Ik stel voor dit interview af te sluiten met een mens-computerpartij. Heb je een speciale voorkeur?

Ik heb op 7 februari jl. een partij met wit gespeeld tegen de Chess Challenger 7.

Hein Veldhuis - (elo ± 1558)
Chess Challenger 7 - (elo ± 1225)

Chess Challenger 7: 15 seconden per zet (aantekeningen zijn van Hein)

1. d4	d5	
2. c4	c6	
3. Pc3	dxc4	
4. e4	b5	(Het slavische damegambiet.)
5. a4	Da5	
6. Lf4	Pf6	
7. xb5	Db4	
8. e5	Pd5	
9. Pg1-e2	Dxb2	
10. Pxd5	xd5	
11. Tb1	Da3	
12. Lc1	Dd3	
13. Ld2	Lf5	

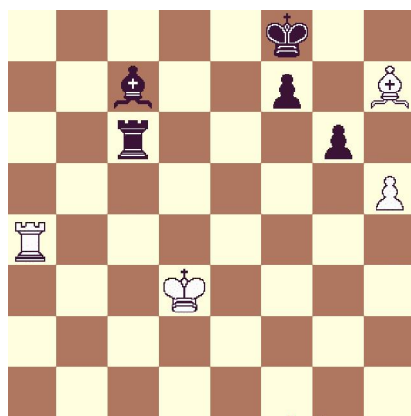
(Mijn volgende zet is een echte blunder. Och, een toren voorgift tegen de CC7 moet kunnen. Ik speel een beetje nonchalant en met de linkerhand. Dat deden Tim Krabbé en Max Pam destijds ook wel eens. Vanaf nu alle zeilen bijzetten om te winnen!)

Stelling na de 13e zet van zwart.

14. Pg3??	Dxb1
15. Dxb1	Lxb1
16. Lb4	Pd7
17. Le2	Tb8
18. 0-0	Lc2
19. Tc1	Txb5
20. Lxe7	Lxe7
21. Txc2	Tb1+
22. Lf1	0-0
23. Pf5	Lg5
24. h4	Ld8
25. g3	Te8
26. Kg2	Lc7
27. Le2	Tb3
28. Pe3	Pb6

29. Lf3	Td8	
30. Ta2	Lb8	
31. Ta5	Td3	(Aanval is de beste verdediging.)
32. Pxd5?!	Txd4?	
33. Pe7+	Kh8	
34. Pc6	c3	
35. Pxd8	Txd8	
36. Tc5	c2?	(Beter was 36. ...Tc8.)
37. Txc2	Lxe5	
38. Ta2	Td7	
39. Te2	Pc4	
40. Lg4	Td2	
41. Te1	Kg8	
42. Kg1	a5	
43. f4	Ld4+	
44. Kh1	Kf8	
45. Ld7	Le3	
46. Lb5	Tc2?	(Sterker was natuurlijk 46. ...Pd6.)
47. Lxc4	Lf2	
48. Te2	Tc1+	
49. Kg2	Lxg3	
50. Ld3	Lxf4	
51. Lxh7!	a4	
52. Te4?	Tc2+?	(52. ...a3!)
53. Kf3	Lc7	
54. Txa4	Tc3+	
55. Ke2	g6	
56. h5	Tc2+?	(56. ...xh5)
57. Kd3	Tc6	

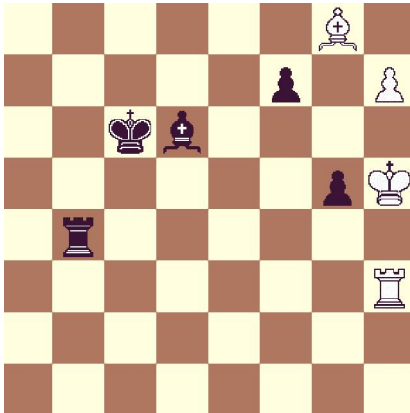

Stelling na de 57^e zet van zwart.

(Een zelfmoordzet of een onuitsprekelijke wil om te winnen?
Over mijn volgende zet denk ik zeer lang na.)

58. h6!?	g5	
59. Ta8+	Ke7	
60. Ta7	Td6+	
61. Ke4	Te6+	
62. Kf5	Te5+?	(62. ...Txh6 een laatste kans voor zwart?)

- 63. Kg4** **Kd6**
64. Lg8 **Ta5?** (Het is intussen al 02.00 uur in de nacht ...)
65. Tb7?? **Kc6** (65. h7 natuurlijk.)
66. Tb3 **Tb5**
67. Th3 **Ld6?**
68. h7 **Tb4+**
69. Kh5 (69. Kxg5 kan natuurlijk ook. Spoken gezien?)

Stelling na de 69^e zet van wit.

- 69. ...g4??** (Pas nu gaat de CC7 fors in de fout. 69. ...Le5 is hier natuurlijk de aangewezen zet. Een klein horisoneffect? Waarschijnlijk wel. Nu nog even matzetten ...)

- 70. Tc3+** **Kd7**
71. h8D **g3**
72. Lxf7 **Tb5+**
73. Kg4 **Tb4+**
74. Kh3 **Ke7**
75. De8+ **Kf6**
76. De6+ **Kg5**
77. Dg6+ **Kf4**
78. Dxd6+ **Kf5**
79. Lg6+ **Kg5**
80. Txc3+ **Tg4**
81. Txc4+ **Kh6**
82. Ld3+ **Kh5** (Op het late uur mis ik toch nog mat in één zet.)
83. Dg6 mat

Auteur: Rob van Son, maart 1999.

Bron: 04-1999, Computerschaak, 19 jaargang nr. 2, april 1999, pp. 15-17, Rob van Son: Hein Veldhuis verzamelt schaakcomputers. (Licht bewerkt door Hein Veldhuis.)